

לתרום שלא מן המוקף, ואל יאכילו את עמי הארץ — שלפי דעת בעל הבית הם יאכלוהו — טבלים.

[נתבאר על פי משמעות רש"י, דאין אנו אומרים שהחבר יעשר, אלא כשחושב שעם הארץ יאכלם, וכדאמר רש"י: כיון דנותן חבר "ולוקט עם הארץ" חייש הנותן דלא ליכלינהו בטיבלייהו.

אך במאירי כתב: הא אם זה האומר חבר, "הן שאמר לחבר", הן שאמר לעם הארץ, וחבר אחר שומע, אוכל מהן חבר זה קבע בלא מעשר. חזקתו שהפריש וכו'.

וראה שם במאירי ביאורו בדברי הגמרא "מאי בעי התם". ולדעת רש"י לא נתבאר בכרייתא לדעת רבי, כיצד יהא הדין בחבר שאמר לחבר, ולכאורה יודה לרבן שמעון בן גמליאל שמעשרן ודאין].

ומפרשינן לדרבן שמעון בן גמליאל ורבי: **במאי קמיפלגין?**

רבי סבר: ניהא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא [איסור קל לתרום שלא מן המוקף] ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה [איסור חמור לאכול טבל].

ורבן שמעון בן גמליאל סבר: ניהא ליה לחבר דליעבד עם הארץ איסורא רבה, ואיהו, אפילו איסורא קלילא לא ליעבד.

מתניתין:

נתנו לעירוב תחומין באילן.

אם נתנו למעלה מעשרה טפחים — אין

נראין דברי מדברי אבא, דמוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ואל יאכילו "לעמי הארץ" טבלין.

וכיון דאמרת שהלוקט חבר הוא — "עמי הארץ", מאי בעי התם?!

אמר מתרץ רבינא: רישא דברייתא, כלומר, הא דקתני: במה דברים אמורים — שצריך לעשרן דמאי — "בעם הארץ", היינו בעם הארץ שאמר לחבר צא ומלא כלכלה זו, שספק הוא אם עישרן עם הארץ או לא.

סיפא דברייתא, כלומר: הא דקתני אבל "בחבר" אוכל ואינו צריך לעשר, ומשום דודאי עישרן החבר, ואף שאינו מן המוקף, שלא להכשיל את הלוקט — מיירי בחבר שאמר לעם הארץ: מלא כלכלה זו! שאנו תולין שודאי עישרן החבר כדי שלא להכשיל את הלוקט שהוא עם הארץ. וכדאמר רבי: ואל יאכלו "עמי הארץ" טבלים.

אלא, שאין אנו דנים על עם הארץ עצמו שאין צריך לעשר, אלא מיירי בחבר אחר שומעו לבעל הבית החבר כשהוא אומר לעם הארץ ללקוט, ונתן לו עם הארץ לחבר רשות ללקוט במקומו [ריטב"א], דרבי

סבר: אותו חבר — "אוכל, ואינו צריך לעשר". דודאי עישורי מעשר החוה חבר קמא [בעל הבית] עילויה, שהרי אינו יודע שחבר יאכלם אלא עם הארץ, כדי שלא להכשיל באיסור טבל.

ורבן שמעון בן גמליאל אומר: לא יאכל — אותו חבר — עד שיעשר, לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.

ואמר ליה רבי: מוטב שיחשדו חברים

עירובו עירוב.

למטה מעשרה טפחים — עירובו עירוב
[ומפרש לה בגמרא].

אבל אם נתנו בבור, הרי אפילו עמוק הבור
מאה אמה — עירובו עירוב [ומפרש לה
בגמרא].

גמרא:

יטיב רבי חייה בר אבא ורבי אסי ורבא בר
נתן, ויטיב רב נחמן גבייהו [וישב רב נחמן
עמם], ויתבי וקאמרי הני תלת אמוראי
לפרושי מתניתין:

האי אילן דמתניתין — דקאי היכא [היכן
הוא עומד]?

אילימא דקאי ברשות היחיד — מה לי
למעלה מעשרה מה לי למטה מעשרה?!

והרי בין כך ובין כך מותר לו להוריד את
העירוב מן האילן לרשות שהאילן עומד בה.
שהרי רשות היחיד — שהאילן נמצא בה
— עולה עד לרקיע, והכל רשות אחת היא.

ואלא, בהכרח, דקאי האילן ברשות הרבים,
ולכן, אם העירוב עומד על האילן בגובה
עשרה טפחים, הרי נמצא שהעירוב עומד
ברשות היחיד — ומדובר במקרה שהאילן
רחב ארבעה טפחים, וכל שהוא גבוה עשרה
טפחים ורחב ארבעה רשות היחיד היא —
ואילו האילן עצמו עומד ברשות הרבים.

ומבררת הגמרא: דמתכוין לשבות היכא
[היכן נתכוין נתן העירוב לקנות שביתה]?

אילימא דנתכוון לשבות באילן למעלה,
במקום העירוב — מה איכפת לן שהאילן
עומד ברשות אחרת?

והרי הוא, האדם המערב [או "מקום
שביתתו" — על פי הרמב"ם במשניות]
ועירובו — במקום אחד הוא?! וכל
ש"הוא ועירובו במקום אחד" קנה שביתה
שם.

אלא, הכא מיירי דנתכוון המערב לשבות
למטה, ברשות הרבים. ובמקום שנתכוון
לשבות שם היא שביתתו. והוה ליה "הוא
[או מקום שביתתו] במקום אחד, [ברשות
הרבים], ועירובו במקום אחר [ברשות
היחיד]".

"וכיון דאי הוה בעי למישקל עירוביה
ומיכליה — בשעה שהעירוב זוכה לו,
דהיינו בין השמשות — לא מצי שקיל,
דמייתי מרשות היחיד לרשות הרבים — לא
הוה עירובו עירוב". לשון רש"י.

ומתמה תלמודא עלייהו [גאון יעקב לשיטת
רש"י, וראה עוד שם]:

הא אפילו עומד העירוב למטה מעשרה נמי
לא ליהני!

שהרי אין יכול להביא עירובו למקום
שביתתו, דהא קא משתמש באילן כשמביא
את העירוב מן האילן למטה, ושימוש באילן
הוי שבות מדרבנן. וכל שאינו יכול להביאו,

אינו עירוב? ⁶⁰

ומשנינן: לעולם, דקאי האילן ברשות הרבים. ונתכוון המערב לשבות למטה ברשות הרבים [וכמו שתירצו הני אמוראין].

ורבי היא, דאמר: כל שהוא משום שבות — לא גזרו עליו בין השמשות, כיון שהוא ספק.

ולכן, אם הניח את העירוב באילן מפחות מעשרה טפחים, מותר לו בשעת בין השמשות ליטלו ולהביאו למקומו, ואין איסור בזמן בין השמשות להשתמש באילן.

והואיל וזמן בין השמשות הוא זמן קנית העירוב, הרי "כיון דהיא שעתא מצי שקיל לה, נמצאת סעודה הראויה לו באותה שעה היא, ותו לא איכפת לך". רש"י.

אמר להו רב נחמן להני תלת אמוראי: יישר, אכן כך הוא כדבריכם, וכן גם אמר שמואל כדבריכם ⁶¹.

אמרו ליה הני אמוראי לרב נחמן: האמנם פתירתו בה כולי האי [וכי אתה, רב נחמן, וכן שמואל — מפרשים כל זה במשנה]?!

ותמהינן עלה: מאי תמהו הני אמוראי? והא אינהו נמי הכי קא פתרי בה [והלוא הם עצמם מפרשים כן את המשנה]?!

ומפרשינן [אלא, הכי] אמרו ליה: האם קבעיתו ליה להך פירושא בגמרא [קבעתם פירוש זה בגמרא, להעביר זאת במסורת הלאה]?!

אמר להו רב נחמן: אין! ⁶²

אתמר נמי, אמר רב נחמן אמר שמואל: הכא באילן העומד ברשות הרבים, עסקינן, שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה, ונתכוון לשבות למטה. ורבי היא, דאמר: כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות! ולכן, אם נתן את העירוב באילן למטה מעשרה טפחים, יכול הוא ליטלו ולהביאו למקומו בבין השמשות.

אמר רבא: לא שנו — שאם הניח העירוב למעלה מעשרה, ונתכוון לשבות למטה, לא הוי עירוב משום שאין יכול להביאו למקום שביתתו — אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר. דהיינו, שעומד לגמרי מחוץ לעיר, ואינו נמצא אפילו בעיבור

וביאר הריטב"א: דאסור "משום דזמנין דכי שקיל ליה, נותן גופו על האילן והוא משתמש בו", ראה עוד שם, ובמאירי.

61. ויש גורסים: יישר. וכן אמר שמואל: יישר. כלומר: שאמר להם רב נחמן: כי האי גוונא פירשו לפני שמואל, ואמר שמואל למפרשים: יישר, ריטב"א.

62. כלומר: הא דאמרו ליה "פתירתו", לאו בלשון תמיהה אמרוה, אלא בניחותא, כמי

60. וכתב רש"י: הוא הדין דהוה מצי למיפרך, שהרי אפילו כשהעירוב למטה מעשרה הוה ליה כרמלית — שכל רשות גבוהה שלשה טפחים ורחבה ארבעה הוי כרמלית — ואסור מדרבנן להוציא מכרמלית לרשות הרבים, ולא ליהני אפילו פחות מעשרה.

אלא, כיון דהא שבות והא שבות — חדא מנייהו נקט.

וראה מה שהוסיף בזה הריטב"א, וראה עוד ברשב"א וריטב"א שתמהו: מה איסור יש להוריד דבר מן האילן, אם אינו עולה עליו.

ולכן, למרות שהתכוון לשבות למטה, נחשב הדבר כאילו נתכוון לשבות בגובה, למעלה מעשרה, במקום העירוב, שהוא רשות היחיד, וקונה לו העירוב שביתה במקומו.

ותמהינן: **אי הכי** — דאמרת: מתא כמאן דמליא דמיא, ונחשב הדבר כאילו שבת למעלה ברשות היחיד — אם כן, אפילו אם נתן העירוב **חויץ לעיבורה של עיר** — נמי ליהני, אפילו אם נתן את העירוב למעלה ברשות היחיד והוא שוכת ברשות הרבים.

דלעולם הוי ליה "הוא ועירובו במקום אחד", **כיון דאמר רבא: הנותן עירובו — יש לו ארבע אמות!** שמקום ארבע אמות שסביבות העירוב "הוו ליה כמוקפות מחיצות" [ורבא אמרה אמתניתין דלקמן דף לה א ויתבאר שם], אם כן **הויא לה מקומו** שברשות הרבים כאילו הוא רשות היחיד לענין עירוב תחומין, **ורשות היחיד — עולה עד לרקיע**⁶³.

ומשנינן: **אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא: הכא — במתניתין — באילן שנופו נוטה עד חויץ לארבע אמות מעיקרו עסקינן**, והניח עירובו עליו חויץ לארבע אמות מן העיקר,

ונתכווין לשבות בעיקרו של אילן ברשות ג-א הרבים.

העיר, שהם שבעים אמה ושיריים סביבות העיר. [הנקראים "עיבורה של עיר" לפי שהם תוספת על העיר, כמו אשה מעוברת].

אבל אילן העומד אפילו בתוך עיבורה של עיר אחרת, וכגון שהיתה עיר אחרת בתוך אלפיים אמה לעירו של נותן העירוב, ונתן את עירובו אפילו בעיבורה של אותה עיר [ואין לפרש בעיבורה של עיר שדר בה, כיון שאין מועיל עירובו שם כלום, כי גם בלא עירובו מודדין אלפיים אמה מסוף עיבורה של עיר], הרי — **אפילו** אם נתנו באילן **למעלה מעשרה טפחים**, ונתכוון לשבות ברשות הרבים למטה, **הרי זה עירוב.**

ואף שאין יכול להביאו אליו מן האילן למטה, שאסור מצד מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, מכל מקום אמרינן **דמתא**, שהעיר וכן עיבורה — **כמאן דמליא עפר דמיא!**

[וכתב רש"י הטעם דחשבינן לעיר כ"מלאה עפר", משום שהיא מוקפת מחיצות, ואינה מגולה.

והוסיף הריטב"א: ואף על פי שעיבורה של עיר אינו מוקף מחיצות, מכל מקום כיון דעיבורה של עיר הוא כעיר, נחשב הדבר כאילו עיבור הוא תוך מחיצותיה, וכאילו המחיצות הן דופן עקומה, שמתעקמת עד עיבורה של עיר].

ליכא מחיצה. מיהו לענין מיהו "הוא ועירובו במקום אחד", הוי חד רשותא. דומיא דנותן בעיבורה של עיר, דחזי ליה רבא כמאן דמליא" [רש"י. וראה היטב בריטב"א].

שהדבר טוב בעיניהם שהסכימו לדעתם. ריטב"א.

63. "ונהי דלא רשות היחיד ממש נינהו לגבי איסורא דאורייתא למשקליה מאילן להתם, דהא